

gizonduz

EMAKUNDE

EMAKUNDEAREN ERUZKAL ERAKUNDEA

INSTITUCIÓN VASCA DE LA MUJER

Eusko Jaurlaritzako erakunde autonomiaduna
Organismo Autónomo del Gobierno Vasco

LANTOKIKO SEXU ETA SEXUAGATIKO JAZARPENA ETA GIZONEZKOEN IDENTITATEEN ERAIKUNTZA

GEA 21

2009

AURKIBIDEA

1.Lantokiko sexu jazarpenari buruzko topikoak desegitea	25
1.1. Definitu aurretik kokatzea	25
1.2. Hiru alderdi topiko: boterearen, arauaren eta sexualitatearen arteko gurutzaketa	26
1.3. Jazarpena objektu edo adierazle patriarkal moduan	28
2.Jazarpena neurtzearen arazoa: fenomenoaren azalpena eta hedadura Espainian eta European	29
2.1. Arazo estatistikoa: zer neurtzen dugu?	29
2.2. Diskurtoaren arazoa: esperientzia eta esperientziaren interpretazioa	30
2.3. Sexu jazarpenaren hedadurari buruzko zenbait datu	31
2.4. Jazarpena gizonen artean	34
3. Azalpenak: lanaren mundua eta feminitatea eraikitzea	35
3.1. Lanaren mundua eta feminitatea eraikitzea	35
3.2. Prestakuntza baxuko lanpostuak: bazterkeriaren esperientzia	36
3.3. Inguru feminizatuak: ezkutuko sexualizazioa	37
3.4. Inguru maskulinizatuak: ikusezintasunaren prezioa	38
3.5. Profesionalak: rola berriz interpretatzea	38
3.6. Zuzendaritzak: berdintasunaren irudipena	39
4. Azalpenak: lanaren mundua eta maskulinitatea eraikitzea	40
4.1. Gizon profesionalak: desberdintasun egokia	40
4.2. Prestakuntzarik gabeko gizonak: feminizatzearen beldur	41
5. Erantzunak mundu errealean	41
5.1. Ekintza sindikala: jazarritako emakumeari sinestea eta aukeratzen uztea	42
5.2. Ekintza sindikala: lantokiak eta lantokiko kultura aldatzea	43
6. Maskulinitateari, feminitateari eta jazarpenari buruzko ondorioak	44
7. Bibliografia	45

1. LANTOKIKO SEXU JAZARPENARI BURUZKO TOPIKOAK DESEGITEA

1.1. DEFINITU AURRETIK KOKATZEA

Lehendabizi, lan munduan eta hortik kanpo zabalduko eta emakume askok ezagutzen eta jasan duten esperientzia da sexu jazarpena. Baina kategoria tekniko-juridikoa eta termino mediatikoa ere bada. Sortu berri diren beste kontzeptu asko bezala, jokabide oso bestelakoak bildu eta mugatzen saiatzen da, larritasun eta ondorio desberdinetakoak, eta hor intersubjektibitatea oso garrantzitsua da. Hori dela eta, laurogeiko hamarkadatik, Estatu Batuetan ospe anbigua izaten hasi zenetik, zaila izan da mugatzea edo definitzea.

Sexu jazarpenaren «irudi publikoa» berrikusi aurretik, garrantzitsua da gizartearen fenomeno moduan dituen zenbait ezaugarri aipatzea:

1.1.1. Sexu jazarpena lantokian gertatzen da

Hau da, erakundearen teoria klasikotik hasita, pribatua kanpo uzten den inguruan gertatzen da. Industria gizarteetan gizarte bizitza antolatu zuen mundu sinboliko burgesak bi arlo banatu zituen: publikoa eta pribatua, eta bi ekonomiarekin (industria ekoizpenarekin eta etxearekin), bi esparru moralekin (elkarrekotasuna eta berdintasuna legearen aurrean eta maitasuna eta familiari ematea), bi espazio eta denborarekin –bulegoa edo fabrika eta haren ordutegiak eta diziplinak ordutegirik eta karrerarik gabeko etxearen aurrean– lotu zituen. Baina, batez ere, bi subjektu desberdinekin: idealki, gizon ekoizle eta hornitzailearekin eta etxeoandrea den emakumearekin.

Irudi hori ez zen inoiz garbia izan –beti egon dira etxetik kanpo lan egiten duten emakumeak–, eta gainera, dagoeneko desagertu da bereizketa, baina eragin handia du lana zer den eta zer ez den bereizteak, eta, noski, emakumea eta gizona zer diren.

Zentzu horretan, jazarpena anormaltasuna da: mundu pribatuaren elementua, sexualitatea, mundu publikoan sartzen dena, ordaindutako lanaren munduan hain zuzen. Izaera anormal eta eskandalagarri horrek kontzeptuaren historian eta jazarpenari buruz dugun irudian eragina du. Halaber, oso betekizun garrantzitsua du fenomeno horren aurrean ditugun jarreretan.

1.1.2. Jazarpena genero indarkeriarekin lotzen da

Zalantzarik gabe, sexu jazarpena, jokabide agresibo, beldurgarri eta etsaitasunezkoa den aldetik, indarkeria mota bat da. Eta ez dago zalantzarik jatorriz sexismoarekin lotuta dagoela. Emakumeak mespretxatzea edo haien balioa gutxietzea da maila analitikoan bakarrik desberdinak diren zenbait jokabide sortzea laguntzen duena: kaleetan arrotzek egindako indarkeria; indarkeria etxean; indarkeria edo jazarpena lantokian. Haien helburua bera, hala ere, ñabardurak, sakonki, eta batzuetan tragikoki, garrantzitsuak dira: beste gizaki bat menderatzea eta mendetasun hori sentitzea, norberaren botereaz gozatzea.

Hala ere, indarkeriaren gaiarekin lotzea ez da erraza: Indarkeria sexistaren larritasuna eta garrantzia hain da handia eta oihartzun mediatiko eta politikoa hain dira handiak, non agenda publikoa markatu eta beste gai batzuk «kutsatu» baitituzte. Zenbait eragin positiboak dira: «genero indarkeriaren politika» bat egoteak, arlo batzuetan zapaltzeko zenbait modu daudela erakutsi du, baliabideak jarri ditu biktimen eskura, lehen arazo horiek ikusten ez zituzten gizarte talde asko sentsibilizatu ditu.««

Baina beste eragin batzuk, gure ustez, negatiboak dira: indarkeriarekin lotzeak gertaeren larritasuna aurrez mugatzera behartzen du, eta bazterkeriazko edo emakumeen askatasuna mugatzen duten portaera asko, beste gertaera batzuen larritasunaren aurrean txikiak diruditenak, arintzen ditu. Horrez gain, arazoei lege eta zigor erantzunak emateko joera indartu du. Joera hori, jazarpenaren kasuan, sortu zenetik dago eta neurri handi batean kalte egin dio. Zigor baliabide horren ondorioa da erantzun egoki bakarra duela: jazartzen duena salatzea, ikusiko dugun moduan, emakumeen erantzunak ugariak izan direnean; baita askoz ere moldakorragoak ere.

1.2. HIRU ALDERDI TOPIKO: BOTEREAREN, ARAUAREN ETA SEXUALITATEAREN ARTEKO GURUTZAKETA

Bigarrenez, iritzi publikoaren aurrean agertu ohi den sexu jazarpenaren zenbait ezaugarri berrikusi behar dira. Irudi hori zalantzan jartzea definizioa okertuko du agian, baina garrantzitsua da jazarpena gizarte fenomeno moduan kokatzea objektu tekniko moduan mugatzea baino; gutxienez, oraingoz.

1.2.1. Jazarpena nagusikeria moduan

Jazarpenaren irudi topiko eta mediatikoaren arabera, sexu desira asetzeko nagusikeriazko jokabidea da. Nagusikeria hori hierarkiarekin lotu ohi dute. Hau da, koadro topikoan, gizonezko nagusi batek emakumezko langile bat presionatzen du sexua lortzeko. Ikerketa feministek ideia hori beste modu batera esateko joera dute, eta honela adierazten dute: «gizonezko batek, edozein dela bere posizioa, sexua erabiltzen du emakumezko langile baten aurrean boterea lortzeko».

Ikusiko dugun moduan, ideia oso interesgarria da eztabaidatzeko. Kritikarik ez duen iritzia hau da: sexu desirak badaude –ziurtzat jotzen da– eta legezkoak dira, baldin eta beste pertsona proposamen, aurrerapen edo txantxari zintzotasunez erantzuteko, hura errefusatzeko edo onartzeko egoeran badago; hau da, berdintasun egoeran badago.

Kideen arteko sexu jazarpena ezin zaio esan, zenbait muga gainditzen ez badira salbu; indarkeria fisikoarenak, esaterako. Jazarpenaren definizio guztietan jazarleak kideak, bezeroak edo mendeak diren egoera jasotzen badira ere, irudi horrek diskurtsoetan jarraitzen du, eta gizarte balio handia du. Gizon eta emakumeen arteko harreman «normalak eta onak» alde batera uzten dituelako eta jazarpena ezohiko gertaeratzat hartzen duelako du balioa. Beraz, sexua eta boterea legezkoak dira, baina ez dira nahastu behar.

Ikuspegi horrek ez du kontuan hartzen boterea mota guztietako harremanetan dagoela, eta sexua hierarkiaren osagai bat ere badela. Ikusiko dugunez, sexu jazarpena gertaera baino baliabidea da, gizonezkoak eskura duten aukera eta zenbait baldintzatan erabil dezaketena, helburu desberdinak lortzeko. Emakumeek baliabide hori ez izatearen arrazoia aurrerago azalduko dugu.

1.2.2. Jazarpena objektu tekniko juridiko moduan

Auzitegietan hasi zen hitz egiten jazarpenari buruz. Jokabidea betidanik egon da, noski, baina haren tipifikazioa ez zen egin lehendabizi pentsamolde soziologikoan edo lan harremanak azaltzen dituzten teoretan; delitu edo falta zigorgarri moduan aurkeztu zuten.

Segurtasun juridikoak zigor daitezkeen portaerak argi definitzera eta mugatzera behartzen du. Jokabide bat lan zigorren edo zigor penalen bidez zigortuta badago, pertsonak zehazki zer dagoen debekatuta jakin behar dute. Jazarpena giza harremanen konplexutasunean edo anbiguotasunean kokatzen denez, zaila izan da beti zigortzea, eta gaia berez anbigua izatea leporatu diote.

Horregatik, sinplifikatu nahi dute, eta jazarpenzat har daitezkeen jokabideen zerrenda bat ekarri. Baina ez dira portaera objektiboak, keinu berak balio desberdina duelako kulturen, testuinguruen eta protagonisten arabera. Elementu subjektibo bat ekarriko da, beraz: jazarpena da emakumea jazartzen ari direla sentiarazten duena. Zenbait arauk zioten emakumeak «sentikortasun normala» izan behar zuela.

Horrela, zenbait gai auzibidera eramateak zalantzak sortzen ditu:

- Arazo tekniko juridiko izatetik –jokabide bat tipifikatzea– sakoneko arazo izatera pasatzen da, jazarpena berez gai korapilatsua edo anbigua izango balitz bezala.
- Horren ondorioz, bigarren hanka sartzea egiten da: emakumeak dira jokabide bat jazarpena dela frogatu behar dutenak, eta hartarako, emakumeak berak ezin daitezke izan ez anbiguo ez arraro.

Sozialki ongi bereiz daitezkeen egoera izatetik –jazarpena izan duen edozeinek zeri buruz ari garen badakielako– susmo berezia izatera pasa da: Eta emakumeak gezurra esaten ari badira? Eta egia puzten ari badira? Nola epai daitezke gertaera hain subjektiboak?

Emakumearen sinesgarritasunaren aurrean gaude berriz. Ikusiko dugunez, eskaera horrek, lantokian jazarpena jasaten duten emakumeen erantzunetan eragina du. Haien jokabidea garbia izan dela sentitzen ez badute, eraso fisikoa ez den harreman guztien anbiguotasunean nahastatuta daudela atzematen badute, gertatzen dena argi «tipifikatu» ezin badute eta «biktima onak» moduan, jazarpena jasaten duten emakumeak moduan eta zorrotz agertzen ez badira, ez dira ausartuko gertatzen dena kontatzeko; are gutxiago bide formalen bidez salatzen. Horrela, oso gutxi dira auzibidera joko dutenak.

Horregatik, giza harreman guztiak anbiguoak direla gogoratu behar da, kontratuak izan ezik (horregatik asmatu zituzten), eta anbiguotasun horrek ez diola garrantzirik edo larritasunik kentzen gai honi. Jazarpen jokabideen aurrean tipifikatu baino ulertu egin behar da.

1.2.3. Puritanismoa eta sexualitatea

Hirugarren topiko hau aurreko bietatik dator zuzenean: sexu jazarpenaren gaia Estatu Batuetan egin zen ospetsu, auzitegira eramandako zenbait kasurengatik. Berehala lotu zuten lantokietako eta unibertsitateetako emakume eta gizonen arteko harremanak esterilizatu nahi zituen puritanismo obsesiboarekin; bi inguru horietan, arauak eta zigorrak ezartzen hasi zirelako, hain zuzen ere.

Askoren ustez, adiskidantzako harremanen, harreman sentimentalen edo erotikoen naturaltasuna arriskuan zegoen, eta ez zela egongo inor gizartean ligatzen edo desirak adieraztera ausartuko zenik, zigortzearen beldur.

Ikuspegi horrek egiazko elementuak zituen, zalantzarik gabe, sexualitatea dagoen gaietara hurbiltzeko iparramerikar modurengatik, baina funtsean, oso interesatua zen. Lan mundu onuragarria eta berdintasunezkoa deskribatzen zuen, indarkeria edo abusua ezohikoak direla. Jazarpenaren kontrako arauak egitea haurra ur zikinarekin botatzea bezala izango litzateke, ingeles adierazpenaren arabera. Onuragarritzat hartutako harremanak mugatzea eta eragozteak, kasu bakanak saihesteko.

Ikuspegi horren aurrean, zenbait gauza gogorarazi behar dira: lehendabizi, sexu jazarpenaren helburua, lehen definizioan, ez zen sexu jarrerak bilatzea, baizik eta emakumeak baztertzeko moduak bilatzea. Lehen teoriarari eta abokatu amerikarrek argi zuten presio sexuala erabiltzea beste elementu bat zela, baina jazarpenaren asmoa emakumeek lanean aurrera egitea eragozteak edo gizonezko jakin baten botere edo nagusitasuna indartzea zela. Sexu izaera ez zen hain garrantzitsua; ez itzulpen «herrikoian» bezala, behintzat.

Bigarrenez, ikerketa askok frogatu duten moduan, sexu jazarpenak lotura handia du emakumeen lan diskriminazioarekin. Emakumeen lanari balio txikiagoa ematen zaion lekuetan gehiagotan gertatzen da, eta sexu izaerarik ez duten jarrera askorekin nahasten da: zereginak banatzea, portaeren balioa, enpresaren kultura mota eta abar.

Hirugarrenez, emakumeak eta gizonak ez dira berdinak sexualitatearen aurrean. Gizon askok naturaltasunez hitz egiten dute, baina askotan, emakumeek ezin dute naturaltasun beraz egin (ez eta homosexualak, emakume eta gizonak ere). Gure gizartean emakume bat sexu objektu edo subjektu moduan agertzen denean, desprestigiatu edo estigmatizatu daiteke. Bi irudi horietatik batek ere ez du zerikusirik eraginkortasunarekin eta balio profesionalarekin. Sexu desirak adierazteak edo bizitza sexual esplizitua izateak ez dituzte gizonak desprestigiatzen –beren lan inguruko kulturaren neurrian, noski; emakumeek, berriz, isekari edo desprestigioari aurre egin behar diete.

Makurrarazteko, jartzeko edo liskarrak hasteko arriskuan jartzen dira, edo hori gerta litekeela uste dute. Sexu jazarpenak, beraz, jokabideak erregulatzen ditu: emakumeak beren burua kontrolatzera behartzen ditu, sexualizazio maila esplizitua derrigorrezkoa den eta gizonen jokabideak agindu eta zibilizatzen dituen testuinguruetan izan ezik, haiek zigortzen baititu. Baina bigarren ondorio hori bakarrik kritikatzeko da, nahiz eta lehenengoa larriagoa izan.

Harreman naturalei edo onuragarriari buruz hitz egitea, beraz, bidegabea da. Gizon eta emakume guztiek ez dute askatasun bera lantokian. Zeri buruz ari garen ulertzeko, normalean emakumeek diren «zerbitzu» lan batzuen irudian pentsatu besterik ez da egin behar, inolako errealitatearekin bat datorrena. Horien artean aipa genitzake idazkarien, zerbitzarien edo erizainen lanak, sexualitatearekin edo maitasun harremanekin lotzen direlako.

1.3. JAZARPENA OBJEKU EDO ADIERAZLE PATRIARKAL MODUAN

Sexu jazarpenaren inguruko topiko eta ideiarik ohikoenak berrikusita, beste «dilema» bati buruzko gogoeta egitea garrantzitsua da. Ez dago zalantzarik jazarpenaren definizio bat eman dezakegula, esaterako Europar Batasunak emandakoa eta zenbait herrialdetan arau askotan jaso zena. Hala ere, gaiari modu emankorragoan lotzen zaizkion beste batzuk ere badaude.

Gehien erabilitako definizioak erabiltzen baditugu, esaterako Europako Batzordearen 1991ko Gomendioa, ezinbestean irekia dela konturatuko gara; izan ere, jazarpena hau izango litzateke: «sexu jarrera eta gizonak eta emakumeak lanean duten duintasunean eragina duten bestelako sexu portae-rak. Horrek barne hartzen ditu nahi ez diren portaera fisikoak, hitzezkoak edo hitzik gabekoak...».

Jokabide horiek sakonago aztertzen direnean bi kategoria handi bereizten dira, egindako arau eta ikerketa nahiz inkestetan oinarritzat hartu direnak. Adostasun handia dago jazarpenaren «nukleo gogorraren», eraso fisiko edo sexu xantaiaren inguruan. Sexu xantaia hori gertatzen da «pertsonek batek jarrera horri aurka egitea edo haren mende jartzea (esplizituki edo implizituki) oinarri moduan erabiltzen direnean erabaki batek, pertsona horrek lanbide heziketa jasotzeko edo enplegua izateko, enplegu horretan jarraitzeko, igotzeko edo dituen aukeretan edo enpleguari buruzko beste erabaki batzuetan, lan baldintza bat lortzeko edo lana uzteko aukeretan eragina izan dezan». (De la Fuente, 1997).

Baina horrek definitzea zailagoak diren zenbait jarrera edo portaera kanpo uzten ditu. Partaideak desberdinak izan daitezke horietan, banakoak edo kolektiboak, eta sexismoaren, mobbingaren, sexuagatiko jazarpenaren edo sexu jazarpenaren arteko muga ez dago garbi. «Giroaren araberrako jazarpena» esaten zaio horri. Ez da zorioneko terminoa baina oso zabaldua dago, eta Europako beste zuzentarau batek deskribatzen du:

«Hitzezko, hitzik gabeko edo nahi ez den beste edozein portaera fisiko gertatzen den egoera, asmoa edo eragina pertsona baten duintasunaren kontra joatea dela, bereziki egoera beldurgarri, zakar, iraingarri, mingarri edo laidogarria sortzeko asmoz egindakoa». (2002/73/EB zuzentaraua)

Horra definizioek zer dioten. Denek jazarpenaren helburua nabarmentzen dute, jazartzen duenaren asmoa baino gehiago. Gizon eta emakumeak ez dituzte bereizten guztiek, eta erasoaren edo kaltearen sexu izaera modu zuzenago edo zeharkako batean aipatzen dute.

Bigarren aukera bat dago, eta gure ustez, interesgarriagoa da. Kontua da ez itsutzea; sexu jazarpena mugatu eta neurtu behar da, eta gertaera bakan eta «katastrofiko» moduan ez da hartu behar, baizik eta sakonagoko egonezin baten adierazletzat. Desberdintasunaren eta emakume askok enpleguan eta lantokian jasaten duten bazterkeriaren adierazletzat hartzen badugu, gure arreta gunea handituko dugu. Emakumezko zenbait egilek proposatu dute, eta hori izan zen gure ikerketetan erabili genuen metodoa: jazarpena «sentsibilizatzeko kontzeptu» moduan (Lemon-check, 1997) eta adierazle patriarkal moduan (Torns, 1999) erabiltzea. Dagoeneko ez du axolarik zer den zehazki, baizik eta zergatik gertatzen den, zer lotura duen beste egoera batzuekin, nola erabil daitekeen gizarte bizitzaren eta lan munduaren korapilotik gidatzen gaituen bidetzat.

Eragiketa teorikoa badirudi ere, jazarpena modu horretara ikustea bertute praktikoa ere bada. Enpresetan, sindikatuen lanean, kontua ez da arau argi eta ezaguna edo funtzionatzen duen esku-hartze mekanismoa eta zigorra izatea, horren balio sinbolikoa handia izan arren. Esperientziaz eta trebakuntzaz baliatuz, egoera jakin batzuk ebaztea ez da xedea, hori ere oso garrantzitsua bada ere. Kontua da ulertzea jazarpena gertatzen dela hori gertatzeko aukera ematen duen lan giroa, rol batzuk, botere eta prestigio banaketa daudenean. Antza sexualitatearekin zerikusirik ez duen inguru hori hobetzeko lan egitea, berdintasunaren eta sexu jazarpenaren kontra lan egitea da.

2. JAZARPENA NEURTZEAREN ARAZOA: FENOMENOAREN AZALPENA ETA HEDADURA ESPAINIAN ETA EUROPAN

2.1. ARAZO ESTATISTIKOA: ZER NEURTZEN DUGU?

Sexu jazarpena definitzeko arazoak baldin baditugu, neurtzea ere ez da erraza izango. Hala ere, fenomenoaren hedadurari begiratzen dioten inkesta asko dago. Badirudi erakundeek eta ikertzaileek jazarpena gertatzen dela eta esku-hartzeak eta politikak justifikatzeko garrantzitsua dela frogatu nahi dugula.

Europar Batasunak 1999. urtean egindako azterketa konparatibo batean inkesta nazionalen datuak bildu ziren: Suedian % 2 jazarpen kasu gertatzen zien; Austrian, berriz, % 81. Argi dago ez zirela gauza berari buruz hitz egiten ari.

Espainian egindako bi inkestetan lortutako datuak eskaini aurretik, jazarpena neurtzean emaitzen desberdintasuna azaltzen duten arazo metodologikoak gogorarazi behar dira:

- Datuak zeri buruz diren: informatzaileak ausaz eta proportzionalki aukeratzen ez dituzten ikerketek jazarpen kasu gehiago izateko joera dute; esaterako ahulagoak diren kolektiboak aukeratzen direnean –sindikatuei egindako inkestak adibidez–, edo jazarpena izandako pertsonak. Gure ikerketan, 16 eta 65 urte arteko gizon eta emakume aktiboak aukeratu genituen.

· Jazarri duten pertsonari nola galdetzen zaion. Askotan konbinatzen diren bi modu daude. Batean, inkesta egindakoari lantokian sexu azarpenik izan duen galdetzen zaio, eta hark bai edo ez erantzun behar du. Bi gauza neurtzen ari dira: pertsonak jazarpenik izan duen eta esperientzia hori jazarpena izan den edo ez baldin badaki. Beraz, kontzeptua zer den baldin badaki eta esperientzia nola interpretatu duen jakingo dugu.

· Bestean, ez da kontzeptua aipatzen; zerrenda batean zenbait egoera jarri eta haien artean baten bat izan duen galdetzen zaio. Normalean pertsona gehiagok bigarren galdera horri erantzuten diote, eta zenbait ikerketek «jazarpen tekniko» esaten diote lehenengoari. Zerrendan barne hartzen diren portaeren arabera luzeagoa edo laburragoa izango da. Zerrenda oso zehatza bada «jazarpen teknikoko» zifra ugari gertatzen dira, baina fenomenoak itxuragabetzen da.

· Denbora dimentsioa ere badago: azken hilabetei, azken urteari edo lan bizitzan zehar izandako esperientziari buruz galde daiteke, edo azken emaitzak aldatzen dituzten bestelako galderak egin daitezke.

Bi gai horien konbinazioa, laginak eta galderak egiteko moduak dira datuak hain desberdinak izatearen arrazoia, eta zalantzan jartzen du herrialdeen artean alderatzeak egiteko aukera.

2.2. DISKURTSOAREN ARAZOA: ESPERIENTZIA ETA ESPERIENTZIAREN INTERPRETATIOA

Egia esan, galdera bikoitza erabiltzea oso erabilgarria da, arrazoi teorikoengatik. Gizarte errealitate «berri» orotan, antzinatik egon bada ere, desadostasuna gertatzen da esperientziaren eta esperientziari ematen diogun izenaren artean.

Alde hori neurtzean gizarte errealitateari eta gizarte errealitate horretan parte hartu edo ikertzen duenak egindako lanari buruzko informazio handia lortzen dugu. Alienazioari buruzko eztabaida feminista edo marxistak gogora ekartzen ditu: alienazio objektiboaren antzeko zerbait existitzen al da? Klase kontzientziarik gabeko langile bat bere buruari engainatzen dion pertsona al da? Eta pozik dagoen etxekoandrea? Nork definitu behar du sozialki zer dagoen ondo edo zer gaizki? Eta modu antropologikoago batean: nondik hasi behar da neurtzen behatutako errealitatea, diskurtsotik eta ikertzailearen erreferentzia esparrutik ala ikertutako pertsonaren esparrutik?

Argi dago irtenbiderik ez duen eztabaida dela, baina kontuan hartu beharrekoa. Haren aberastasuna ateratzea da kontua. Jazarpenaren kontzeptuaren eta ikuspegi teorikotik, jazarpenzat har daitezkeen egoeren artean ondorioak atera daitezke, batez ere alde hori gizarte taldeen arabera aldatzen delako.

Baina datu batzuk eman aurretik, «alde» horren zenbait elementu gogorarazi behar ditugu, hau da, jazarpenaren esperientzia onartzeko eta horrela esateko zailtasunaren zenbait elementu:

· Berdintasunaren irudipena

Emakumeak, oro har, ez daude etsaitasunezko mundu sozial batean murgilduta. Gizartean duten posizioa mendekoa bada ere, moldatuta daude eta aurrerapen sozial handiko garai batean bizi dira; haien bizi baldintzak hobetu direla jakin badakite. Oro har, lanak ematen duen independentziaz, berdintasunak ematen duen gizarte botereaz gozatzen dute. Sexu jazarpenaren kritikariek diotenaren kontra, ematen dena berdintasunaren irudipena da. Gure kultura politikoaren eta gure oreka psikologikoaren barruan berdin tratatuko gaituztela uste dugu. Desberdintasuna agertzen denean edo bistakoa denean, mina eta frustrazioa handiak dira, baina alde batera utz daitezkeen bitartean emakume gehienak konformatzen dira eta beren bidea bilatzen dute dagoeneko gutxiengoa ez diren lan munduan, haien posizioak oraindik ahulagoa izaten jarraitu arren.

Hau oso garrantzitsua da datuak nahiz jazarpen kasuak interpretatzeko orduan: emakumeek handitu baino jazarpen egoerak txikiagoak dituzte.

- Elkarrekotasuna eraikitzea

Horrez gain, gizonekin duen lotura emozionalak emakumeen sentimendu hezkuntzarekin zeharrikusia du. Enpatia elkarren artekoa dela eta elkarrekotasuna posiblea dela konfiantza dute. Oro har, aurkitzen dute baina aurkitzen dutenean, eraiki eta simulatzen dute, haien aurrean dagoenak ez dituela hartzen subjektu autonomo moduan konturatzen diren arte. Sexu jazarpenari buruzko kontakizun guztietan osagai hori dago: antzematen dutena benetan gertatzen ari zaiela uste izateko zailtasuna; pertsonak moduan errespetatzen edo «ikusten» ez dituztela onartzeko zailtasuna. Shocka handia da, gizaki ororen sentimendu intimoaren kontra doalako, subjektu moduan ikusi ordez bestearen objektu moduan ikusten duena.

- Gizonezkoak babestea

Sexu jazarpena aipatzeko, eta are gehiago salatzeke, zailtasuna azaltzen duen hirugarren ezaugarria, gizonezkoak babesteko joera ongi hezia eta igorritakoa da. Emakumeak familiaren ongizateaz arduratzen dira, eta askotan, ingurura zabaltzen da. Giro hori apurtzea asko kostatzen zaie.

Bestalde, gizonen jarrera guztiak taldeak justifikatzen ditu, eta gehienez jota, haurren jarreratzat hartzen dira edo haien boterearen zati naturala dira.

Sexualitatearen inguruan hori begi bistakoa da. Emakumeak, tradizioz, sexualitatearen ondorioen erantzuleak izan dira, edukiak definitzeko eta mugak ezartzeko autonomiarik izan gabe. Noiz egon eta noiz ez erabaki behar zuten, ezkontza merkatuan egoteko desiragarri agertu behar zuten eta gizonen erantzun espontaneoaren arduradunak ere baziren. Kultura patriarkal horrek, krisian badago ere, portaeretan eta psikologia orokorrean eragina izaten jarraitzen du oraindik. Gizon batek emakume bat jazartzen duenean, emakumea gaitzesteko joera dago, emakume akatsgabea ez bada salbu.

Eta gizonen jokabideak naturaltzat hartzeko joera ere badago. Ezegokitzat, astuntzat, zakartzat har daiteke, baina oso gutxitan hartzen da aurrean duen emakumea gutxiesteko ekintzatzat. Gizon batek portaera hori izateak lotsaraz dezake, hala ere, kasu horretan, inguruak lotsagabekezia estaltzeko eta ezkutatzeko joera du.

2.3. SEXU JAZARPENAREN HEDADURARI BURUZKO ZENBAIT DATU

Datuetan bi motatako arazoak ikusi ditugu: lehendabizi, ikertzen duten pertsonen muga oso aldatzeko dituen objektu bat neurtzeko zailtasuna.

Bigarrenez, egoera jakin bat bizitzearen eta jazarpenatzat hartzearen arteko alde interesgarria. Kasu honetan, subjektuak du zailtasuna, esperientzia bat bereizten ez duelako, «sexu jazarpenaren» objektu teoriko moduan onartuz. Hein batean terminoa ez duelako ezagutzen gerta daiteke, baina kontzeptu berriak gure munduan oso azkar zabaltzen diren kontuan hartuta, azalpena beste bat dela uste dugu: emakumeek ez dute jazarpenatzat hartzen, gertatu zaiena hain larria ez dela uste dutelako, eta pentsatzera ausartzen ez direlako, edo gizon bat salatzea ez zaielako gustatzen.

Zailtasun horiek guztiak kontuan hartuta, 2000. urtean, inkesta nazional bat egin genuen Comisiones Obreras¹-ek eskatuta. Inkestatutakoan artean jazarpena neurtzeko hiru galdera egin genizkien, sexu jazarpenaren hiru «une» teorikoei zegozkienak.

· Lehendabizi, «jazarpena» esaten diogu sexu jazarpenaren portaera tipikoen zerrenda bati. Emakumeentzat, jazarpena horrela neurtuta, % 18koa da. Jarraian egoera desberdinei emandako erantzunak zehaztuko ditugu (pertsona batzuek egoera bat baino gehiago bizi zian dute, horregatik kasu kopurua baino gehiago dira).

JAZARPEN-EGOERA	Kasu kopurua	Jazarpen-egoera kopurua	Kasuen ehunekoa	Egoeren ehunekoa
Lankide edo nagusiren bat gehiegi hurbiltzen zen zugana edo zure espazio fisikoan behin eta berriz sartzen zen	82	134	56,5	91,8
Norbaitek harremanak izateko edo elkarrekin ateratzeko presio-natu zaituela sentitu duzu	18	30	12,6	20,4
Nagusiren batek mesede sexualen bidez lan hobekuntzak lorzenituzkeela iradoki dizu	14	22	9,2	14,9
Lankide, bezero edo nagusiek nahi ez zenituen zirriak egin dizkizute	29	47	19,7	32,1
Lantokian sexu erasoak izan duzu norbaiten eskutik	3	5	2,0	3,3
ERANTZUNAK - GUZTIRA	146	238	100,0	162,5

· Bigarrenez, beste jokabide eta egoerei buruz galdetu genuen, hitzekin eta inguruarekin zerikusi handiagoa zutenei buruz hain zuzen, beste ikerketa batzuetan «jazarpen arintzat» hartzen dituztelako. Portaera horiek jazarpenaren barruan ez sartzea erabaki genuen, gehiegi ez desitxuratzeko. Horrela, aldagai horri «sexismo» esan genion.

«Lantokiko sexismoa» aldagaia sortu genuen, eta galdetu genuen ea sexuarekin zerikusia duten azalpenik eta txisterik askotan edo gutxitan entzuten zituzten, kartel edo irudi pornografikorik erakusten zituzten eta emakumezko langileen eta jantziei buruzko errespeturik gabeko iruzkinak entzuten zituzten.

Ondorengo taulan lotura handia ikusten da sexismoaren eta jazarpenaren artean, eta horrek kontzeptuak bereiztea garrantzitsua dela erakutsi zigun.

1. Inkesta telefonoz egin genuen, eremu nazionalan, eta lanean ari ziren 16 eta 65 urte arteko 1.004 gizon-emakumeei egin genien. Lagina 600 emakume eta 400 gizonen artean banatu genuen, eta horrez gain, habitata, adina eta jardueraren sektorea kontuan hartu genituen.

JAZARPENA IZAN DU	SEXISMOA			GUZTIRA
	Sexismo handia	Sexismo arina	Ez dago sexismorik	
Bai	39%	20,9%	11,4%	18,5%
Ez	61%	79,1%	88,6%	81,5%
Guztira	100%	100%	100%	100%
Maiztasunak	77	230	299	606

· Hirugarrenez, jazarpenari buruz galdetu genuen zuzenean: «Lantokian noizbait sexu jazarpena jasan duzula uste al duzu?» Aldagai horri, «onartutako jazarpena» esaten diogu, eta baietza eman zuen pertsona kopurua txikiagoa da, beti gertatzen den moduan, jarrera zerrenda baten bidez azal dutako jazarpenaren aldagaian baino: emakumeen % 6,6. Beraz, zerrendan jasotako egoeraren bat bizi izan zuten emakumeen bi herenek ez zioten jazarpen esaten haiek izandako esperientziari.

Lanean ari ziren zenbait emakumeri 2006. urtean egindako inkesta berriago batean –Lan eta gizarte gaietarako Ministerioak egindakoa–, antzeko estrategia erabili dute. Larritasuna mailakatzeko aukera ematen duten jokabideen zerrenda batean oinarritutako «jazarpen tekniko» bereizten du. Horretan, hauek bereizten dira: jazarpen arina, hitzezko presiorako; jazarpen larria, presio psikologikorako eta jazarpen oso larria presio fisikorako. Aldez aurretik jokabide horien larritasuna alderatu da inkesta berean, elkarrizketatuei galdetuta.

Kasu honetan, langileen % 15ek dio azken urtean aipatutako egoeraren bat jasan izan duela, hitzezkoak nabarmenduta (jazarpen arina). Azken urtean sexu jazarpenik izan duten zuzenean galdetzen denean, elkarrizketatutakoen % 9,9k izan duela adierazi du. Ikerketa, beraz, «aitortutako jazarpenaz» ari da.

Jazarpena jasandako eta jazarpena egindako pertsonaren ezaugarriei dagokienez –kasu gehienetan jazarritakoa emakumea delako eta jazarlea gizona–, ebidentzia gutxi dago horri buruz. Aurretik aipatutako ministerioaren inkestaren eta beste ikerketa batzuen arabera, adina eragina duen faktorea da –emakume gazteenek jazarpen egoera gehiago jasaten dituzte. Gure inkestan bi ezauzgarri soziolaboralek bakarrik dute lotura handia jazarpen egoerekin:

- Arrisku faktore bat bananduta edo dibortziatua egotea da; ezkongabeen aurrean jazarpena izateko aukera bikoitza da, eta ezkonduen aurrean, hirukoitza.

- Beste arrisku faktore bat kontraturik ez izatea da. Kontratu faltaren bidez adierazitako lan ezegonkortasunak jazarpen egoerak bikoizten ditu, % 27 arte (batez besteko % 18ren aldean).

Gainerako aldagaiek, hala nola habitatak, enpresaren tamainak, jarduera sektoreak, heziketa mailak eta lan kategoriak, ez zuten alde garrantzitsurik izan.

Onartutako jazarpenari dagokionez, pentsa liteke jarreraren larritasunarengatik zenbait jarrera jazarpentzat hartzen direla eta beste batzuk ez. Azterketan, larritasunak baino jazarpen hori gertatzen zen testuinguruak eta egoeraren emaitzak eragiten zuten.

- Jokabidearen iraupena garrantzitsua da egoera bat jazarpenentzat hartzeko edo ez. Era gozpenak etengabeak direnean, jazarpen egoerak bizi izan dituzten emakumeen erdiak jazarpen esaten diete.

- Beste elementu garrantzitsu bat da norik egiten duen jazarpena. Jazartzen duena nagusi bat denean, emakumeen bikoitzak bizitzen ari diren egoerari jazarpen esaten diote.

- Eraitza beste elementu garrantzitsu bat da. Jazarpen egoera modu baketsuan bukatzen denean (hau da, neurririk hartu gabe), jazarritako lau emakumeetatik batek bakarrik onartzen du jazarpena izan duela.

Hortaz, aurretik aipatu dugun jokabideak txikiagotzeko joera ikusten da. Jazarpenak aztarna uzten du oroimenean, baina bakoitzak konpon badezake, eskandalurik gabe eta lan egoera arriskuan jarri gabe, emakumezko langileek aintzat ez hartzeko edo garrantzia mugatzeko joera izan ohi dute.

2.4. JAZARPENA GIZONEN ARTEAN

Gizonezkoen jazarpenak emakumezkoenak baino eragin txikiagoa du nabarmen. Laginean, proposatutako zerrendaren egoeraren bat izan dutela onartu dute gizonen % 8k. Bakarrik % 2k diote sexu jazarpena izan dutela. Jazarpena izan duten gizonezkoen artean, % 23 gizonek jazarri zuten eta gainerakoa emakumeek.

Esanguratsuena da ez direla lotzen jazarpena eta lan diskriminazioa. Bestalde, ez du batere eraginik lanpostuan baloratzen dituzten edo ez sentitzeak.

Gizonezkoek, azterketa kualitatiboa kontuan hartuta, gertaera bakantzat hartzen dituzte jazarpen egoerak, haien garapen profesionalean zerikusirik ez dutenak. Ez dago zalantzarik zenbait gizonen egoera gogaikarriak bizi izan dituztela lantokian, baina diskurtsoen arabera, datuen arabera baino gehiago, objektu sexual moduan tratatzea edo moduren batean presionatzea esperientzia askoz ere ohikoagoak dira emakumeen artean.

Izan ere, eztabaida taldeetan, gizonen berehala egiten zuten jazarlearena, horrelako zerbait egiteko gai ez zirela adierazteko, baina «jazarritakoaren» rolaekin ez ziren batere identifikatzen. Jazarpena nolabait ezkututzen dela esan liteke, maskulinitatea eraikitzean lotsakortzat jotzen delako biktima edo ehizatutakoa izatea, ehiztaria izatea baino. Hala ere, sortzen dena, kontakizunaren irudi maskulinoarekiko berezko identifikazioa da.

Emakumeei dagokienez, gizonenganako jazarpenari buruz hitz egiten dutenean, honela egiten dute:

- «Ez dakit nolakoa izango den jazarpenaren kontua gizonekin, egia esan...
- Ba jazarpena, berdin (barreak)
- Bai, oso ondo, baina esan nahi dut... Baina nik diot mutil hori asto jartzen bada, emakumeak ez diola berriz ezer egingo. Fisikoki indartsuagoa delako. Fisikoki indartsuagoa delako da.
- Horregatik eta lotsatuta sentitzen zarelako, emakumea gizona baino lehenago lotsatzen delako. Logikoki, mutil batengana joaten bazara eta mozten bazaitu, ni behintzat guztiz lotsatuta geratuko nintzateke. Baina mutil batek, nahiz eta «ez, ez, ez» esan, jarrerari eusten dio, zuk zer pentsatzen duzun berdin zaiolako. Bera da ordaintzen dizuna»

Sexu jazarpenaren oinarriko bi elementuak hemen daude: jazarpena da besteren subjektibotasuna ez onartzea, ukatzea. Emakumeen kasuan, subjektibotasuna ukatzea, emakumezko

hezkuntza oro besteren beharrei erantzutean oinarritzen denean, oso zaila da. Emakumeek gizonak errespetatzen dituzte eta haien boterea onartzen dute. Beldurrak eta lotsak gizon bat jartzeara eragozten dituzte, duten jazarpenaren ikuspegi tipifikatuarengatik.

3. AZALPENAK: LANAREN MUNDUA ETA FEMINITATEA ERAIKITZEA

3.1. LANAREN MUNDUA ETA FEMINITATEA ERAIKITZEA

Sexu jazarpenaren hedadura eta haren loturak ezagutzea garrantzitsua bada ere, are garrantzitsuagoa da egoerak ulertzea, gizarte subjektuen diskurtso eta interpretazioetatik abiatuta. Hau da eztabaida taldeek lortzen dutena, jazarpenaren egiturazko posizioa berregitea, posizio multzo batean. Bereizitako gizarte posizio horiek taldeetan lortu ziren, zenbait ardatz bereizita:

- Sexua, bost emakume talde eta bi gizonen talde egin baitziren.
- Lan posizioa edo kategoria profesionala, prestakuntza apal, ertain eta altuko lanpostuak bereizi baitziren.
- Lan inguruneak, oso feminizatuta zeuden inguruetako lan taldeak (emakumezko erizainak, irakasleak, azafatak eta abar) eta oso maskulinizatuta zeuden beste batzuk (eraikuntza, garraio, segurtasun arlokoak) sortuz.

Garrantzitsua da gogoratzea gure ikerketan, taldeen eztabaidagaia lanari eta lantokiko harreman pertsonalei buruzko ikuspegia zela, eta sexu jazarpena talde dinamiken amaieran bakarrik agertzen zela. Halaber, garrantzitsua da adieraztea zazpi taldetatik bostetan gaia berez agertu zela, elkarriketaren harira, moderatzaileak sartu aurretik.

Gizonek eta emakumeek lanean duten posizio bereizia ulertzeko, bi ardatz gogorarazi behar dira:

Baina garrantzitsuena da rol hori lan ordaindutakoaren mundura aldatzen dela hein batean. Emakumeak gaizki ordaindutako eta hain seguruak ez diren lanpostuetan, zerbitzuetan eta laguntzeko lanetan aritzen dira maizago. Laguntza lan horiei, gainera, balioa kentzen diete, feministak direlako eta naturalizat hartzen direlako. Emakumearen izaeran zerbitzatzea dagoenez, zerbitzu horrek ez du merezi elkarrekikotasuna, ez ekonomikoa ez emozionala.

Posizio horrek errespetu txikiagoa ematen dio emakumeen autonomiari, haren espazioari eta denborari. Emakumeek berek zailtasun handiak dituzte laguntza eta zerbitzu lan asko lantzat hartzeko eta haiei balioa emateko. Aldi berean, lanaren arau horrek jazarpen egoerak arintzen ditu, norberaren mugak hain argi ez dauden hainbat egoera sortzen direlako. Emakumeen denbora, espazioa edo lanak argi mugatuta ez badaude, haien gorputza eta nahiak ere ez dira egongo.

Inkestak harreman sistematikoa erakusten zuen lanaren eta norberaren mugak hain argi ez zeuden enpresen eta jazarpen egoerak egotearen artean. Emakumeei «itxura ona» eskatzen zitzaientan lantokietan, enkargu pertsonalak egitea edo kafea eramatea eskatzen zitzaientan, hautatzeko elkarriketan haien bizitza pertsonalari buruz galdetu zitzaientan eta libre egotea funtsezkoa zen enpresetan, jazarpen zifrak gainerakoetan baino handiagoak ziren.

Argi dago ez dagoela determinismorik datu hauetan. Kafea eramatea eta sexu jazarpena jasatea ez daude continuum lineal berean. Baina giro sexistak jazarpena eragiten duen bezala, pribatua-

ren eta lanaren arteko mugak hain argi ez dauden eta eskaera asko eta emozionalak egiten diren inguruan, jazarpena gertatzeko arriskua ere handiagoa da. Eraikitako adierazlea da, baina haren garrantzia estatistikoa eztaba daezina da.

Lanaren, generoaren eta jazarpenaren arteko harremana azaltzeko bigarren ardatza, publikoaren eta pribatuaren arteko dikotomia ospetsuaren gainean eraiki diren esparruetan dagoen emakumeen presentziaren nobedade historikoari buruzkoa da. Bulegoetako, fabriketako eta lantegietako lana gizonen tokiak ziren duela gutxira arte. Lan mundua, haren errituekin, denboraren erabilerarekin, sinboloekin eta mitoeikin, maskulinitatea oinarritzat hartuz eraiki zen, eta gaur egungo bertsioa sortzen lagundu zuen.

Klase ertainen profesionaltasunari buruz, langileen moralari eta solidaritateari buruz, lankideak, nagusiak eta mendekoak hirugarrenekin erlazionatzeko moduari buruz hitz egiten badugu, maskulinitatea eraikitzeke moduekin lotzen zen: besteak beste, emozioak eta beldur pertsonak alde batera uztea, beste gizon baten nagusitasuna onartzea, egun osoa izatea lan egiteko, makinaren prestigioa eta gaitasun pertsonalen gaineko gaitasun teknikoak eta abar. Lantokian elementu askok osatzen dute araua, eta itxuraz neutroa den hondoa sortzen dute: hondo horretan, emakumeak arrotzak moduan nabarmentzen dira, hala ere, haien presentziak berehala aldatzen du errealitate hori.

Ondorengo adibideei esker, gai honetan, sexua, lan hierarkia eta jazarpenaren interpretazioa zenbateraino gurutzatzen diren uler daiteke. Ez bakarrik zenbait lanpostuk edo inguruk jokabide batzuk edo beste batzuk eragin edo azaltzen dituztelako, baizik eta gizarte talde batek esperientziari buruz egiten duen interpretazioarengatik.

3.2. PRESTAKUNTZA BAXUKO LANPOSTUAK: BAZTERKERIAREN ESPERIENTZIA

Lanaren eta jazarpenaren aurreko jarrera sexuaren arabera aldatzen da, baina baita lan jarrearen, hierarkiaren eta inguruaren arabera ere. Taldeen diskurtsoaren zenbait ezaugarrik ñabardura horiek ulertzeko aukera ematen digute. Prestakuntza apaleko lanpostuetan dauden emakumeengandik hasiko gara. Langileen ezaugarriarik tipikoena da argi atzematen dutela gizonetzkoenak baino okerrago ordaindutako eta baloratutako lanpostuetan daudela. Lan merkatuaren bazterretan, ospe eta karrera txikiagoko zerbitzuetan daude, eta lan erakundeek ere gutxiago defendatzen dituzte. Gainera hierarkia osoa dute eta gainera emakumeak dira, beraz, jasan ditzaketen lan erasoak sexistak dira. Klase eta genero esplotazioa batera aurkitzen ditugu, eta elkar indartzen dira. Erantzuna duintasuna eta distantzia emozionala da:

«Emakume eta pertsona moduan neure burua errespetarazten dut».

«Nagusiekin izandako tratua ez da inoiz pertsonala izan, beti muga bat jartzen dute. Nire lanarekin errespetatu ez nautela ikustean, errespetarazi behar izan dut neure burua, eta hori, mugak jartzea da, zu hor eta ni hemen, eta lan-tratua bakarrik izango dugu».

Normalean, lanpostu horietan dauden emakumeak oso feminizatutako inguruetan daude, baina nagusiak gizonetzkoak dira. Horregatik, jazarpen modu ohikoenak, baldin badaude, «tipifikatuak» dira, hau da, presionatzen dituen edo xantaia egiten dien nagusia, betiere hierarkian babestuta. Ondorengo kontakizuna lantokian sexu jazarpena nola ager daitekeen azaltzen duen adibidea da:

«Nirea mota honetako gauzak hasten direnean hasi zen, suposatzen dut, ze ederra, ze polita, ze xarmanta!, gauza guzti horiek. Niri egoera astuna egiten hasi zitzaidan, eta hartu ahal izan nuen jarrera bakarra beste lankide batzuekin zegoen gizon horren bulegoan sartzeari uztea, eta nire ordezkari beste bat sartzea izan zen. Istorioak asko kezkatzen ninduen; beraz, tira, ituna egin nuen emakumezko lankide batekin. Berak nire lanaren zati hori egiten du, eta nik harena, orekatzeko. (...)

Azkenaldian oso astun jartzen zen, gizon hori... eta harekin joan behar nuen dantzatzera, Pardo jauregira jatera eta... Nik beti esan nion ez nuela ezer hitz egiteko, ez jateko, ez askaltzeko, ez gosaltzeko gizon horrekin, eta orduan, egun batean, oso goiz, lantokian sartzen ari nintzela, igogailuan itxaroten, igogailuan sartu ninduen, nirekin jaitsi zen inoiz egon behar ez zuen solairu batera, han ez dagoelako bulegorik, aldagelak, komun batzuk eta zertxobait gehiago baino ez daude. Igogailuan bazterreratu ninduen, eta behin igogailutik aterata, tarte oso txikia zelako, atea ireki zen eta ezin izan nuen handik irten. Gainera etorri zitzaidan, bazterreratu, eta nahitaez ahoan eman behar nion musua. Haren aurpegia hiru zentimetrora baino ez nuen, eta nazka sentsazio handia izan nuen. Ez dakit, azaltzea zaila da, nazka, gorrotoa eta itotzeko gogoa delako. Barrutik zerbait apurtzen dizute. Ezintasuna, bai. Eta batez ere barrutik apurtuta sentitzen zare-lako. Une horretan bertan, nik, putaseme, kabroia, utz nazazu... Ez nion ostiarik eman lanpostua jokoan nuelako, eta etxean horrekin jaten dugulako. Bestela, egoera bestelakoa izango litzateke. Nik ez dut salatzen, kalean itxaron eta txikituko nuke, bai horixe! Gainera leku guztietan esan dut, ez dut lotsarik izan. Gero, ezintasuna, orain zer egingo dut. Itxarongo dut, ez dut itxarongo, kontatuko dut, ez...

Arauek eta iritzi publikoak ulertzen duten jazarpenaren ezaugarri guztiak dituen kontakizuna da. Hala ere, emakumeak beste urte etsi zion egoerari, zenbait ekintza saihestuz, erasoak jazarlea haren nagusiaren aurrean salatzea behartu zuen arte. Gainera, sindikatuari laguntza eskatu eta lortu zuen.

3.3. INGURU FEMINIZATUAK: EZKUTUKO SEXUALIZAZIOA

Lehen taldearen alde emozionala ez da posible bigarren inguruan, oso feminizatuta dauden lanpostuak daudelako. Besteak beste, idazkarien, azafaten, zerbitzarien, saltzaileen eta erizainen lanak, laguntza eta zerbitzu lanpostuak dira, eta definizioz, ezin da muga argirik jarri. Horrez gain, autonomia maila txikiagoa da. Funtsezko gaia ez da diskriminazioa, balioa kentzea baizik.

Talde honetako emakumeek beren lana ez dela baloratzen sentitzen dute, eta esplotazio emozional sotil batek handiagotzen duela. Gainera, askotan, gizonentzat lan egiten dutenez, asko kostatzen zaie lan eskaera eta eskaera pertsonala bereiztea. Besteren beharrei erantzutea baita, berez, haien lana eta meritua. Nola gorde daitezke distantzia eta duintasuna aldi berean? Haren diskurtsoan balioa kentzeko joera dago, gizarteak itzultzen dien lanaren beraren isla den irudiari aurreratze modua den ironia.

- «Izan ere, ohituta daude zenbait lanpostutako emakumeak ikustera; alegia, salmahai baten atzean kulerotxo batzuk saltzen...

-Ongi geratzen dira eta.

-... oso ongi geratzen dira, edo loradenda batean arrosa sorta bat salduz, izan ere, paregabeak dira.

-Edo irakaslea, irakaslea ere...primeran dago...

-Irakaslea hain zuzen, edo minigona hemendik daraman idazkaria kafea eramanez, dena erakusten duena. Hori, horrelakoa da haientzat lan egiten duen emakumea, eta orduan, noski, zu agertzen zara esaterako lan jantziarekin...

-Hori da, zuk horra eramaten duzun irudia». (G2)

Emakumeek beren ustez duten irudia azaltzen dute, hau da, ironia desitxuratzen duen ispiluan islatutako irudia. Baina lehen taldean dagoen beren kabuz «balio izateko» borondatearen aurrean, bigarren talde honetan gutxietsitako irudia onartzen dute, eta irudia bera handitzen dute, autobabes moduan. Izan ere, idazkariak eta langileak dira, eta irudi topikoarekiko distantzia aurka egiteko modua da, emakumeen zenbait lanek eragiten duten iritzi negatiboari aurreratuz eta irudi negatibo hori barneratuz.

Talde horiek kontatzen dituzten jazarpen egoerak oso bestelakoak dira, eta askotan hitzezkoak.

Hurrengo lekukotasunak egoera tipikoa irudikatzen du, baina adierazpena baino garrantzitsuagoa da emakumearen erantzuna.

«Izan nuen gero! Baina ez zen jazarpena berez izan; nik neuk ez nuelako horrela hartu. Agian nire jarrerarengatik izan zen. Hasieratik mespretxatu nuelako, eta berdin zitzaidalako zer esaten zuen... Baina bueno, altzari denda bat zen. Mutil nazkagarria, ezin dezakezue imajinatu. Hau da, horrelako tripontzi bat, hortzik gabe, ustelduta zituelako... oso itsusia. Inoiz ikusi dudan pertsonarik nazkagarriena. Bada egun batean esan zidan lanparak garbitu behar zirela, erakusten zirela, garbitzera joan behar zuela, minigonaz eta kulerorik gabe etorri behar nuela». (G2)

Aipagarria da gaztearen erantzuna: ez zen jazarpena izan berak jazarpenzat ez zuelako hartu. Txantxetan ari zen agian eta esandakoari ez zion kasurik egin, neurriz jokatu zuen eta horrek bestearen gainetik sentiarazi zuen. Sexualizazioa ezkutuan dagoen mundu honetan, txantxak, lagun arteko esamesak, onartzen dira eta ahozko jokoaren partetzat hartzen dira. Eraso fisikoak bakarrik ez du interpretaziorik onartzen. Bestalde, sexualitatearen inguruko giro barregarriak, ikusi dugun moduan, emakumeen autoestimua hondatzen bukatzen du mota honetako lanpostuetan. Sexualizazioaren eta jazarpenaren arteko lotura nabaria da talde honetan. Feminismoaren kritikariek nahi dutenaren aldean, lantokiko sexu askatasuna alde batean bakarrik dago. Langile gehientzat sexu objektu moduan agertzea (edo beraien burua berezko sexu gogoan duten subjektu moduan aurkezten saiatzea) ospe galtzeari edo apalkuntzari atea irekitzea da.

3.4. INGURU MASKULINIZATUAK: IKUSEZINTASUNAREN PREZIOA

Las mujeres en entornos donde son minoría tienden a negar cualquier diferencia. Insisten en que son "uno más". Se mueven entre el orgullo de pioneras y la vanidad que les produce la camaradería masculina, pero también relatan su lucha por la normalidad y graves episodios de iniciación e humillación antes de ser aceptadas. El siguiente relato describe la entrada de una mujer como jefa de jardinería de un grupo compuesto únicamente por hombres:

(...) Nik sexualki, dialektikoki eta fisikoki jazarrita sentitu naiz; nik, bai, jazarri nautela sentitu dut. Badakit inoiz ez dela gauza larririk gertatu, mehatxuan geratu da beti, baina egiazki, nik ez nuen indarririk izango ez eta lagun nahikorik izango salatzeko, hau esango bailukete: baina, tira, horrek zer uste du? Hori esatea ere... Egia esan, oso bakartuta sentitzen nintzen, nire munduan, baztertuta, eta dena irentsi behar nuela sentitzen nuen, denbora igaro behar zela haiek nire jarreraz eta egoeraz konturatzeko».

Emakumea benetako esperientzia bati buruz ari da, amesgaiztoa izango balitz bezala. Errealitatea beste batzuen zen, eta berak ez zuen indarririk (nagusitasunez, legezketasunez) bere errealitatearen ikuspegia ezartzeko, nabaria bazen ere.

Joera hori sexu jazarpenaren ezaugarria da: esperientzia izendatzeko zailtasuna eta inguruaren jarrera bat datoz. Inguru aurkakoa bada –bere taldea baitzen jazartzen zuena–, jazarritako emakumea ez da ausartuko protestatzeko eskubidea duela pentsatzera. Geroago bakarrik hartuko ditu gertaerak sexu jazarpenzat.

3.5. PROFESIONALAK: ROLA BERRIZ INTERPRETATZEA

Emakumeek beren lanpostua asko baloratzen dutenean, gizartean ospea duten inguruak dira, eta gainera, asko dira, beste talde batzuetan ia ematen ez den urratsa proposa dezakete. Lana-

ren mundua zuzentzen duten arauak eztabaidatzen has daitezke, eta berriz interpreta dezakete.

Urrats hau oso garrantzitsua da, ez delako norabide batean bakarrik egiten. Hau da, profesionalek eta teknikariek ez dituzte beren errituak, ordutegiak, eskumenak eta haien inguruetakoko balioak bakarrik berrinterpretatzen (herabez, noski). Barregarri utzi gabe egiteko, feminitatea ere berriz interpretatzen dute. Eraginkorrak eta baliotsuak diren eta prestatuta dauden emakumeak moduan aurkezten dute beren burua munduaren aurrean, ahaleginean nekatzeko arriskua dutela kontuan hartuta. Emakumeen edozein gehiegikeria ukatzen dute. Emakume janzkia, diskrezioa makillajean, seme-alaba kopurua; horiek guztiek feminitatearekin dute zerikusia. Ustez, feminitatearenak diren beste ezaugarri batzuk, hala nola marmarrean aritzea edo inbidia, gehiegizko sentikortasuna, urduritasuna eta abar, kontu handiz baztertzen dira, eman nahi duten irudia ez kaltetzeko.

Zalantzarik gabe beste talde batzuek baino askatasun handiagoa dute, baina kontrol eta rol al-daketa handi baten poderioz. Horrek, aldaketa garrantzitsuak ere ekartzen ditu gizonek maskulinitateari buruz ematen duten definizioan.

Talde honek ez du ukatzen diskriminazioa, eta jazarpen kasuak gertatzen direla onartzen du, hala ere, bere kontakizunetan batez ere beste gertaera batzuk agertzen dira: lantokian heldutasunik gabekotzat hartzeko edo balioa kentzeko ahaleginak (izen propioa erabiltzea, mailaz igotzeko zailtasuna eta abar). Pentsa genezake gehien defendatutako taldea direla: lan eskalaren goialdean daude, baina ez nabaritzeko eta gehiegi nabarmentzeko moduan, inguru mistoetan mugitzen dira eta haien lanek mugak eta autonomia dituzte. Horrek ez du esan nahi jazarpen kasu ugari daudetik; baizik eta diskurtsoek ez dituztela nabarmentzat jotzen. Emakume gaituek gizarte aldaketari aurre egiten dioten (edo laurogeita hamarreko hamarkadan aurre egiten zioten) baikortasunari esker, bazterkeria edo jazarpen kasurik larrienak txikiagotzen edo baztertzen dira. Berriz interpretatzeko lana beste bat da; eta beste bat da eustea interesatzen zaien diskurtsoa.

«Matxismoaren hainbeste gauza heltzen zaizkizu, ezen txiste berde bat ergelkeriatzat hartzen dudana».

3.6. ZUZENDARITZAK: BERDINTASUNAREN IRUDIPENA

Erakundeetan benetako boterea duten emakumeak gutxi dira, eta hein batean, gizonezkoen inguruetakoko emakumeak gogora ekartzen dituzte. Eta haien jarrera ere bat dator. Berdinak izango balira bezala tratatzen dituztela pentsatu behar dute; hori pentsatzeak igotzeko eta askatasunez mugitzeko aukera ematen dielako. Egia oso mugatua. Hitz egiteko, janzteko eta pentsatzeko moduak, lanak, aurka egin ezin dien arauak dituzte, gutxiengoa direlako. Profesionalek ez bezala eta nahiz eta botere handiagoa izan, ezin dute proposatu autoritatea eta feminitatea berriz interpretatzea; moldatu besterik ezin dute egin. Jazarpena sortzen denean, oso gogorra da zailtasun handiz eraiki den segurtasun horretarako:

«Neuk zuzendariorde orokor baten sexu jazarpena ere izan dut. Badakit zer den. Oso gogorra da. Erabateko zerrikeria da. Izan ere, zure lanpostuaren edo isiltzearen artean aukeratu behar duzu, hori bai, urrunetik... Ez dizu iletik tirako, baina horrela dagoen gizon batekin, telefonoz deitzen dizuna, kopa bat hartzera joateko. Oso gogorra da. Edozein unetan estortsioa erabiliko zuen (...) Nire nagusi zuzenari esaten nion, baina joan nintzenean bakarrik esan zion nire buruaren buruari. Konpainiako super burua zena, multinazional batekoa, hain zuzen. Eta iskanbila sortu zen. Osagai gehiago zeuden saltsan...».

Kontakizun honetan, dagoeneko ezagutzen ditugun zenbait elementu daude, hala nola faktore fisikoaren garrantzia. «Iletik tiratzen» badizu, kexa, salaketa, guztiz justifikatuta daude. Baina

gehiago dago: hitz egiten duen emakumeari enpresatik joan zenean sinetsi zioten. Horrela bakarrik zirudien biktima ona, eta ezin zion inork leporatu egoera baliatu nahi zuenik. Gainera, beste pertsona batzuek ere jazarpena jasan zuten, eta horrek entzutea lagundu zuen. Hala ere, ez zuen lanpostua berreskuratu.

4. KONTESTUAK: LAN EREMUA ETA MASKULINOTASUNAREN ERAIKUNTZA

4.1. GIZON PROFESIONALAK: DESBERDINTASUN EGOKIA

Gizonen kasuan, estatus desberdintasunak funtsezko papera du. Gizon profesional eta teknikoek, lanpostu kualifikatuetan eta ongi ordaindutako lanpostuetan daudenek, karrera onak nolabait egin dituztenek, gizonak eta emakumeak berdinak baina desberdinak direla uste dute, eta alde hori, hain zuzen, bizitzaren gatza dela. Emakumeei berezko ezaugarriak ematen dizkiete, batez ere amatasunaren inguruan eta maskulinitate klasikoa deskribatzen dute, nagusitasunari eta agresibitateari dagokienez, baina «zibilizatua» dena.

«Especializazioa berez gertatzen da. Aukera berdintasunetik eta pertsonen esperientzietatik dator. Lanpostu agresiboagoa, ardua oso handiarekin... gizon gehiago hurbilduko zaizkizu. Segurtasun handiagoa duen lanpostua, kontserbadoreagoa, ordutegi laburragoarekin, emakume gehiago hurbilduko zaizkizu».

Errealitatearen ikuspegi oso egonkorrean, jazarpena salbuespena da, botere handia duten eta atzeratuta dauden pertsonak egindakoa (fabrikak, lantegiak). Jazarpenaren ikuspegia bat dator ikuspegi mediatikoarekin, eta horrek, diskurtsoari dagokionez, talde hegemonikoa dela erakusten du.

Taldearen kezkarik nagusia, sexu jazarpena gizon eta emakumeen arteko harreman onetatik bereiztea da:

«Nire ustez, bakarrik jazar zaitzake zure ginetik dagoen norbaitek, hau da, kategoria handiagokoa den batek eta haren mende bazaude zerbait egiteko. Bestea ez da jazarpena; bestea da pertsona batekin denbora asko ematen duzunean, batak zein besteak oheratu zaitezketela pentsatzen duzuela, baina hori ez da jazarpena. Nire ondoan dudak neskari, nirekin lan egiten duenari, proposamenak egiten dizkiot, ez naiz jazartzen ari, eta gainera, ezin izango ninduke salatu jazarpenagatik... Hala ere, lantokitik kanpo egitea saiatuko nintzateke, baina egingo banu... nire ustez, jazarpena botere harremana da, norik agintzen duen erakusteko. Mesedeak egiten ez badizkidazu ez zaitut jazarriko».

Beste langile batek ez du uste bereizketa hain argia denik:

«Pentsa genezake leku batera doazela lan egitera, eta ez dutela egunero gogaitzen duten inor jasan behar, hamaika aldiz esan diotelako ez dutela ezer jakin nahi...»

Egia esan, taldea jazarpena bere ikuspegitik baztertzen ari da. Aztoratzen du, gizon eta emakumeen arteko aldeak, bateragarriak diren ezaugarrien banaketa neutrala ez dela frogatzen delako; gizarte botereen bereizketa da.

Gizonen botere eta autoritate hori eztabaidatzen hastea, haien egoeraren erosotasun zibilizatua zalantzan jartzea da. Argi dago ez dagoela gizakirik pribilegiozko posizioei erraz uko egiten

dionik, hain neurrigabetzat jotzen ez badira, gainera. Esan liteke taldea maskulinitatearen une onean dagoela. Boterearen zenbait emaitza partekatzen ditu, baina mehatxatua sentitu gabe.

4.2. PRESTAKUNTZARIK GABEKO GIZONAK: FEMINIZATZEAREN BELDUR

Oso bestelakoa da prestakuntzarik gabeko lanpostuetan dauden gizonen taldea. Nobedade historikotzat hartzen dute «lanaren munduaren desbibilizazioa», denentzat emakumeak egotea berria delako eta haien harremanak aldatu dituztelako. Funtsezko eragina positiboa dela uste dute, oro har, emakumeak egoteak ohiturak zibilizatu eta tratua hobetzen dituelako:

«Nire esperientzian oinarrituta, ez da gauza bera emakumeak edo gizonak egotea. Postetxean, imajinatu hirurogei gizon, erretzen, hor sartzeak nazka ematen du, usain txarra ere bazuen, eta emakume bat sartzen da, oso ederra gainera, eta hobeto usaintzen hasi zen... Eta hitz egiteko moduan, tira, imajinatu hor neska bat egongo balitz, aldatzen da, ez dakit...».

Hala ere, «beste kide bat moduan, eta ez emakume bat moduan» ikustera ohitu behar direla onartzen dute. Onarpen giro horretan ohar agresibo bat nabarmentzen da: emakumeen artean gutxiengo izatea. Horrek giro adeitsua heldutasunik gabeko giro bat bihurtuko luke:

«Orduan zu zara, beraz, emakumeak bere munduan jarraitzen du, txiste klasikoekin, emakumeen txantxa tipikoekin, eta zu haren jostailua zaren pailazotxo zara».

Diskurtsoan zehar behin eta berriz agertzen da beldur hori. Langile bat lan hierarkia horren azpitik egon liteke, baina gizona zen. Ezin zuen inork esplotatu zentzu emozionalean. Ez zuten «irenstera» behartzen eta buruekin zuen tratua areritsua bazen ere, gizonen arteko aintzatespen oinarri komun hori zuen. Emakumeak lankidea eta buruak direnean ez da hori gertatzen.

Gizon taldeak sexuen arteko joko politikoaren elementurik garrantzitsuenetako bat agerian uzten du: emakumeek aurrera egitearen arriskua ez dago boterea partekatzean. Arriskua boterea ez dena partekatzean dago. Arriskua dago baliorik gabe edo apalduta ikustean, hau da, emakume bat bezala tratatzean. Gauza bera esan liteke lanez eta etxeko lanez. Emakumeek etxetik kanpo lan egitea (hau da, gizarte balioa eta soldata izatea) zaila izan da, baina gizonak etxeko lanez arduratzea edo zainketa bere gain hartzea, ezinezkoa da. Gizarte aldaketan gai handia da beti hori: nor geratuko da balioa ez denarekin?

5. ERANTZUNAK EGUNEROKOTASUNEAN

Nola jokatu jazarpenaren aurrean? Lehen gomendioa da errealitatea eta emakumezko langileen erantzunak onartzea. Taula honetan hori adierazten da, eta 2006. urtean egindako inkestaren datuek berresten dute:

Erantzun gehienak indibidualak, iheskorak eta moldakorak dira. Saihestean eta aurrez aurre jartzean oinarritzen dira batez ere. Erantzunen bigarren aukera handia, lanpostua edo enplegua aldatzea da. Ikerketan zehar zenbait adibide ikusi ditugu. Jazarpen egoerak jasan dituzten pert-

JAZARPENAREN AURREAN EMANDAKO ERANTZUNAK	Jazarritako langile guztien %
Pertsona saihestu zuen	62%
Pertsonari aurka egin zion	56%
Portaerari ez zion kasurik egin	47%
Enpleguz aldatu zen	35%
Lanpostuz aldatu zen	28%
Nagusi hurren bati kexa azaldu zion	24%
Nagusiari kexa azaldu zion	23%
Lankideen babesari bilatu zuen	18%
Enpresa batzordera edo sindikatura jo zuen	4,5%
Emakume elkartera batera jo zuen	4,5%
Lege prozedura bat hasi zuen	3%
Gutzizkoaren maiztasuna	111

sonen laurdenak bakarrik jotzen dute nagusiengana edo lankideengana. Azkenik, emakume gutxi hasten dute prozedura formala, enpresa-batzordearen aurrean, lan ikuskapena edo lan edo zigor salaketa. Artikuluan zehar, erantzun hauen arrazoiak aztertu ditugu:

- Gertaeren anbiguotasuna eta definizio eza, eta emakumeek «beren buruengan sinesteko» duten zailtasuna, haien subjektibotasuna ukatzen ari direnean.

- Gizarte inguruak ez ditu emakumeak sinesten.

- Inguruak gizona babesteko joera du. Gizona babesten dute, emakumeak baitira berek «probokatzen dituzten» gizonen erantzun sexualen arduradunak.

Hori guztia nabarmen agertzen da salaketaren ideia aurrean. Emakumeek, salatzeke, elementu oso argia behar dute, interpretatu ezin dena; eraso fisikoa esaterako. Horrez gain, ziur egon behar dute «biktima onak» direla, hau da, bi ezaugarri betetzen dituztela:

- Salaketarekin ezer ez irabaztea (hori posiblea izango balitz bezala).

- Aurretik portaera eztabaidaezina izatea.

Hurrengo kontaketa ongi ikus daitezke fenomeno horiek:

A«Neure buruari galdetzen nion: eta zergatik ez duzu lehenago salatu? Eta esaten nuen, zer salatuko dut? Gizon horrek polita naizela esan didala? Zuek orain gauza hainbesterako ez dela izan esaten ari bazarete. Hori esan izan banu, barre egingo lukete. Bai noski, kontua da beti justifikatu behar duzula. Goiz salatzen baduzu, goizegi egin duzu eta feminista erradikala zara. Ez baduzu salatzen...gustatzen zaizula eta onartzen ari zarela izango da.

(...) Nik hori (musua) erasotzat hartu nuen, nire intimitatea hausten ari zarelako, ahozkotik fisikora pasatzen ari baita (...) Noski, onartzearen arazoa da oraindik, zoritxarrez, ergel hori jasatea ez dela prozesu batean sartzea baino dramatikoagoa; izan ere, azkenean, lehendabizi zure hitza zalantzan jartzen dute, gero zintzotasuna, nahiz eta niri bost axola zintzotasuna, baina beste emakume batzuegan eragin handiagoa izan dezake horrek, eta gaizki eramaten da hori. Oso gaizki eramaten da.

5.1. EKINTZA SINDIKALA: JAZARRITAKO EMAKUMEARI SINESTEIA ETA AUKERATZEN UZTEA

Hortaz, funtsezkoa da ekintza sindikala malgua eta gogoetatsua izatea. Sindikalistak berak pres-

tatzea, gizonak nahiz emakumeak, eta legezko gaiekin eta zigorrekin ez itsutzea. Zenbait kasutan salatzea estrategia ona izan daiteke, emakumezko langilearentzat nahiz berdintasuna lortzeko. Baina emakumeak laguntza handia badu eta horrela nahi badu bakarrik lortuko du ondorio ona.

Baina gehienetan, jazarritako emakumeak behar duena inguruaren eta lan egiten duen erakundearen laguntza da. Langileek beren strategiako probatzeko, jazarpena saihesteko edo txantxekin erantzuteko, sentiberak izateko edo hain sentiberak ez izateko, deprimitzeko edo barre egiteko eskubidea dute. Egoera beren mesederako erabiltzeko eskubidea dute, hala ere, errealitatean ez da normalean gertatzen; ia ezin da aipatu. Emakumeak sexua beren mesederako erabiltzeagatik zigortzea oso zabaldua dagoenez, ez luke zentzu handirik izango.

Sinesteko jarrera tipifikatua eskatzea, sexu jazarpena bera bezalako opresio sakona da. Taldearen solidaritatea eta jazarpenaren giro areritsua, berriz, landu behar diren benetako aukerak dira. Etsaitasunezko giroa ez da gai ukatzailea. Enpresa eta giza baliabideen zuzendaritza askok ukatzen dute hori beren inguruetan gerta daitekeenik. Horrela, emakumezko langile batek erreklamatzeko aukera ixten ari dira. Gizarte gatazkak azalratzea utzi behar da, eta auzitegietan konpondu ordez inguruan bertan egitea, gizarte bizitzan. Jazarritako emakume batek dena argi ikusten du.

«(...) Baina noski, lankideek alde batetik... gizagaixoa, ze pena...Lankideak harekin gosaltzera joango ez balira, agurtuko ez balute, ziur asko, arazoa berez konponduko litzateke, berak eskatu beharko bailuke tokiz aldatzea. Oso zaila da egun guztietan lanera joatea, inor ez zaituelako aurpegira begiratzen. Mundu guztiak hori egingo balio, baja eskatuko luke, egoera konpondu arte, edo lekuz aldatzea eskatuko luke, edo oporrak, zerbait, hau guztia konpondu arte».

Jazarpenaren arazoiek egiturazko dimentsioa eta dimentsio diskurtsiboa dute. Hau da, lantokian desberdintasun egoerak daudenean gertatzen dira eta okerrera egiten dute, eta diskurtsoak emakumeak ez dituen errespetatzen. Bi dimentsio horietan dago sindikatuek egin behar duten benetako ahalegina.

5.2. EKINTZA SINDIKALA: LANTOKIAK ETA LANTOKIKO KULTURA ALDATZEA

Beraz, jazarpen egoerak ez dira erakundeek eta sindikatuek «landu» behar duten oinarrizko elementua. Ikerketa honetan errepikatu dugunez, garrantzitsuena da jazarpenaren jatorria, mendetasun eta nagusitasun egoerak ulertzea eta zuzentzea.

Lantokian gizon eta emakumeen artean berdintasuna lortzeak aldeko fronte ugari ditu:

- Ordaindutako eta ordaindu gabeko lana baloratzea eta gizarte itun berri bat proposatzea, gizarteak, oro har, eta batez ere gizonek, ugaltzeko lanen balioa eta prestigioa bere gain har dezaten.
- Enpleguan okupazioak banatzea saihestea, lanpostuak sexu batekin edo bestearekin ez identifikatzeko eta lan munduan gizonen eta emakumeen inguruan dauden aurreiritziak eta estereotipoak desitxuratzeko.
- Emakumeei boterea izateko, nagusitasuna izateko eta mailaz igotzeko moduetan laguntzea, lantokian lan egiteko eta izateko moduak berriz interpretatzeko, eta emakumeei legezkoatasuna emateko erakundeetan agintzeko eta erabakitzeko.
- Emakumeen diskriminazioaren aurka borrokatzea, besteak beste, enplegua, soldata, kontratua eta lan baldintza egokiak lortzeko aukera izan dezaten.

· Lan kultura aldatzen ahalegintzea, eta pertsonen desberdintasuna baloratzen den, gatazka ukatzen ez den eta ebazteko modu berritzaileak eta bidezkoak bilatzen diren inguruak sortzea.

Ez dago jazarpena berez azaltzen duen enpresa motarik, are gutxiago giza talderik. Ziur gaude enpresa batek emakumeak baztertzen ez baditu, hautaketa prozesuak eta mailaz igotzeko prozesuak gardenak badira, lanaldiaren eta behar pertsonalen arteko oreka errespetatzen bada, lanak modu sexistaren bidez banatzen ez badira, askoz ere zailagoa izango da sexu jazarpen egoerak gertatzea edo onartzea. Egoera horietan emakumezko langileak gai izango dira beren baliabideekin arazo bati erantzuteko, edo enpresan salatzeko, beharrezkotzat jotzen badute.

6. MASKULINITATEARI, FEMINITATEARI ETA JAZARPENARI BURUZKO ONDORIOAK

Sexu jazarpena, funtsean, besteren subjektibitatea ukatzea da. Itxura eta adierazpen asko ditu, baina emakume taldeetako batek egiten duen bezala defini daiteke:

«Kontua da zure bizi espazioan, zure espazioan bertan, gustura sentitzen zaren espazioan sartzen ari dela; zuk espazio mentala duzu, ezta?, psikologikoa, eta hor sartzen ari da nolabait. Niretzat hori jazarpena da, berdin dit sentsuala den edo ez...».

Ez gizonak ez emakumeak ez dute ezaugarri berezirik beste pertsona bat jazartzeko edo jazarriak izateko joera izateko. Jazarpena beti norabide batean gertatzen bada, emakumeen subjektibitateak gizonenak baino gizarte balio txikiagoa duela da. Bada beste gauza bat da boterea: bestea ukatu ahal izatea da, subjektu moduan guttiz ez onartzeko, eta beraz, erabiltzeko.

Erabilera horren helburuak gizakiaren interesarenak berak dira: emakume handinahi bati aurre egitea, taldearen nortasuna indartzea, harrokeriaren eta indarraren plazera sentitzea, lan baliabideak edo erosotasuna lortzea lanean; baita sexu grina bat asetzea ere.

Jazarpenaren azken arrazoa besteren kontzientzia batekiko errespetu falta da, baliorik ematen ez zaiolako. Errespetuak bi iturri ditu: bestearekin identifikatzeko aukera edo bere boterea onartzea. Sexismoak bi horiek zailtzen ditu. Gizonak ez dira erraz identifikatzen emakumeekin, femeninoa den orotatik bereiziz eraiki dutelako beren nortasuna, baztertuz eta ukatuz.

Halaber, ez da erraza emakumeen nagusitasuna edo botera onartzea, gure gizarteetan eta duela gutxira arte, emakumeak ez dutelako izan ez nagusitasun ekonomikorik ez kulturalik. Hortaz, argi dago maskulinitatearen eta feminitatearen eraikuntza sexu jazarpenaren jatorrian daudelako. Horri aurka egiteak rola zalantzan jartzea ekartzen du, baina batez ere emakumeen botereari laguntzea, gure gizarteetan boterearen inguruan zaratarik gabeko borroka bat dagoela ezkutatu gabe.

7. BIBLIOGRAFIA

- Gutek, B (1989), Sexuality in the workplace: key issues in social research and organizational practice. En J. Hearn, D. Sheppard, P. Tancred Sheriff and G. Burrell (eds), The sexuality of Organization. London) Sage.
- Hearn, J , Parkin, W (1987), 'Sex' at 'Work': The Power and Paradox of Organization Sexuality, Brighton: Harvester Wheatsheaf.
- MacKinnon, C.A (1979), Sexual harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination. New Haven, CT: Yale University Press.
- Lan eta Gizarte Gaietarako Ministerioa (2006): El acoso sexual a las mujeres en el ámbito laboral: resumen de resultados, Internet.
- Pernas, B., Román, M, Olza, J (2000): El alcance del acoso sexual en el trabajo en España, Secretaría Confederal de la Mujer de CC.OO., Madrid.
(2000) La dignidad quebrada: las raíces del acoso sexual en el trabajo, La catarata, Madrid.
- Pernas, B. (2001): «Las raíces del acoso sexual: las relaciones de poder y sumisión en el trabajo », Osborne, R. (koord) La violencia contra las mujeres. Realidad social y políticas públicas, UNED, Madrid.
- Pringle, R. (1989): Secretaries Talk: Sexuality, Power and Work, London, Verso.
- Rubinstein, M. (1987) : La dignité de la femme dans le monde du travail: rapport sur le problème du harcèlement sexuel dans les états membres des communautés européennes, Europako Batzordea.
- Stockdale, J.E, (1991) «Sexual Harassment at work», en Firth-Cozens, Jenny and West (eds), Women at Work, Open University Press, Philadelphia.
- Torns, T., Borrás, V., Romero, A. (1999): «El acoso sexual en el mundo laboral: un indicador patriarcal», Sociología del Trabajo aldizkarian, garai berria, 36. zk., 1999ko uda.
- Wise, S., Stanley, L. (1992): El acoso sexual en la vida cotidiana, Paidós Ibérica.